

Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ (Μάιος 2008)

Συγγραφέας: ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ

I. Εισαγωγή

Η παράδοση προϋποθέτει μεταβίβαση από γενεά σε γενεά, στο πέρασμα του χρόνου, και γι' αυτό καμία κοινωνία δεν χαρακτηρίζει τον εαυτό της ως παραδοσιακή για τα στοιχεία που εκείνη δημιουργεί^[1]. Καθώς αποτελεί στοιχείο έμπνευσης για την Τέχνη, αναφοράς για την Επιστήμη και άξιο προστασίας για την Πολιτεία, θα ήταν ενδιαφέρον να επιχειρηθεί μία προσέγγιση της έννομης προστασίας των παραδοσιακών πολιτιστικών αγαθών στο επίπεδο του ισχύοντος Συντάγματος.

II. Η συνταγματική προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς

Η παρ. 1 του άρθρου 24 του Συντάγματος διακρίνει το περιβάλλον σε φυσικό και πολιτιστικό. Κατά τα πρώτα εδάφια της παραγράφου αυτής «Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας...». Πρόκειται για νέους συνταγματικούς κανόνες, που εισήχθησαν με την αναθεώρηση του 2001, καθόσον αναγνωρίζεται η προστασία αυτή όχι πλέον ως αρμοδιότητα της Πολιτείας αλλά και ως θεμελιώδες δικαίωμα του καθενός προσώπου, επομένως και των περιβαλλοντικών οργανώσεων των πολιτών, και κατοχυρώνεται πλέον συνταγματικά η αειφόρος προσέγγιση^[2].

Παρέχεται έτσι προστασία σε όλα τα στοιχεία και αγαθά του φυσικού περιβάλλοντος (φυσικά οικοσυστήματα) και του πολιτιστικού περιβάλλοντος. Το

ανθρωπογενές αυτό μάρφωμα καλύπτει τόσο την πολιτιστική κληρονομιά, πρωτευόντως τη μνημειακή αλλά και την παραδοσιακή ή αρχιτεκτονική, όσο και τα οικιστικά πολιτιστικά αγαθά. Τα τελευταία (π.χ. πόλεις, οικισμοί) συγκροτούν το οικιστικό περιβάλλον, το οποίο αποτελεί το χώρο που εξυπηρετεί κυρίως την οργανωμένη διαβίωση των ανθρώπων (πόλεις και οικισμοί) αλλά και την παραγωγική δραστηριότητα. Αυτό περιλαμβάνει μαρτυρίες της ατομικής και συλλογικής δράσης των ανθρώπων, χωρίς τα στοιχεία αυτά, αλλά και το ίδιο το οικιστικό περιβάλλον, να έχουν και μνημειακό χαρακτήρα, πράγμα που σημαίνει ότι το οικιστικό περιβάλλον αντιστοιχεί σε γενική και όχι σε ιδιαίτερη, αυξημένη, συνταγματική προστασία, όπως αυτή αντιστοιχεί στην πολιτιστική κληρονομιά.

Τονίζεται ότι η αυξημένη προστασία καθιερώθηκε για πρώτη φορά με το συνταγματικό κείμενο του 1975, πράγμα που μπορεί να παραβληθεί με μία άλλη ταυτόχρονη καινοτομία στην ελληνική συνταγματική ιστορία, δηλαδή την καθιέρωση της ελευθερίας της τέχνης στην παρ. 1 του άρθρου 16[3]. Πριν από το Σύνταγμα του 1975 δεν υπήρχε ειδική συνταγματική πρόβλεψη για τις αρχαιότητες, ενώ οι διατάξεις της αρχαιολογικής νομοθεσίας χαρακτηρίζονταν από τη νομολογία και την επιστήμη ως ειδικότερες και ως διατάξεις αυστηρού δικαίου και δημοσίας τάξεως, οι οποίες κατίσχυαν των άλλων κοινών διατάξεων νόμων[4].

Στην πολιτιστική κληρονομιά -η οποία υπάγεται στο πολιτιστικό περιβάλλον σε ευρεία έννοια, το οποίο περιλαμβάνει και τα οικιστικά πολιτιστικά αγαθά- αναφέρεται η παρ. 6 του άρθρου 24 του Συντάγματος. Ειδικότερα, «Τα μνημεία, οι παραδοσιακές περιοχές και τα παραδοσιακά στοιχεία προστατεύονται από το Κράτος. Νόμος θα ορίσει τα αναγκαία για την πραγματοποίηση της προστασίας αυτής περιοριστικά μέτρα της ιδιοκτησίας καθώς και τον τρόπο και το είδος της αποζημίωσης των ιδιοκτητών».

Το Συμβούλιο της Επικρατείας ερμηνεύει με μεγάλη ευρύτητα τους όρους που περιέχονται στην παράγραφο αυτή και παρέχει με τον τρόπο αυτό σημαντική προστασία της αρχιτεκτονικής και γενικότερης πολιτιστικής κληρονομιάς. Υπερκαλύπτει έτσι την προστασία που παρέχει η Σύμβαση της Γρανάδας, της 3ης Οκτωβρίου 1985, που ισχύει ως εσωτερικό δίκαιο της Ελλάδας και μάλιστα με υπέρτερη του νόμου τυπική ισχύ κατά την παρ. 1 του άρθρου 28 του Συντάγματος[5].

III. Η προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς με τη Σύμβαση της Γρανάδας

Με το ν. 2039/1992 «Κύρωση της Σύμβασης για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης» κυρώθηκε η σύμβαση της Γρανάδας που υπεγράφη από τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Αυτή η διεθνής σύμβαση περιέχει έναν ευρύ ορισμό της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, η οποία περιλαμβάνει μία τριάδα κατηγοριών από ακίνητα αγαθά.

Ειδικότερα, ως μνημείο νοείται κάθε κατασκευή ιδιαίτερα σημαντική λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων ή διακοσμητικών στοιχείων, που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα τους. Ως αρχιτεκτονικά σύνολα ορίζονται ομοιογενή σύνολα αστικών ή αγροτικών κατασκευών, σημαντικών λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού τους ενδιαφέροντος, συναφή μεταξύ τους, ώστε να σχηματίζουν ενότητες που να μπορούν να οριοθετηθούν τοπογραφικά. Τέλος, ως τόποι νοούνται σύνθετα έργα του ανθρώπου και της φύσης, εν μέρει κτισμένα, τα οποία αποτελούν εκτάσεις τόσο χαρακτηριστικές και ομοιογενείς, ώστε να μπορούν να οριοθετηθούν τοπογραφικά και τα οποία είναι σημαντικά λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού και τεχνικού τους ενδιαφέροντος.

Είναι αξιοσημείωτο ότι κάθε συμβαλλόμενος υποχρεούται μεταξύ άλλων:

α. Να καθιερώσει ένα νομικό καθεστώς προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.

β. Να θέσει σε εφαρμογή, με βάση τη νομική προστασία των σχετικών ακινήτων, κατάλληλες διαδικασίες ελέγχου και αδειών και να φροντίσει έτσι ώστε τα προστατευόμενα ακίνητα να μην αλλοιωθούν, ερειπωθούν ή κατεδαφιστούν.

γ. Να αποκλείσει τη μετακίνηση του συνόλου ή τμήματος ενός προστατευόμενου

μνημείου, εκτός από την περίπτωση κατά την οποία η υλική προστασία του μνημείου θα το απαιτούσε επιτακτικά, οπότε η αρμόδια υπηρεσία θα πρέπει να πάρει τις απαραίτητες προφυλάξεις για την αποσυναρμολόγηση, τη μεταφορά και την επανασυναρμολόγησή του σε κατάλληλο χώρο.

δ. Να λαμβάνει μέτρα, στο χώρο που περιβάλλει τα μνημεία, στο εσωτερικό των αρχιτεκτονικών συνόλων και των τόπων, τα οποία θα αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, πράγμα που σημαίνει ότι αναλαμβάνει την υποχρέωση να λαμβάνει θετικά μέτρα που αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος τα ακίνητα μνημεία χώρου και να απέχει από κάθε ενέργεια που βλάπτει αμέσως ή εμμέσως τα μνημεία ή τα αρχιτεκτονικά σύνολα ή τον περιβάλλοντα χώρο τους[6].

ε. Στα πλαίσια των δικών του εξουσιών, να εξασφαλίσει τη λήψη κατάλληλων και επαρκών μέτρων από τις αρμόδιες για την αντιμετώπιση των παραβάσεων της νομοθεσίας περί προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, τα οποία μπορούν να επιβάλλουν κατά περίπτωση στους υπαίτιους την υποχρέωση κατεδάφισης ενός καινούργιου κτιρίου κτισμένου παράνομα ή την αποκατάσταση της αρχικής κατάστασης του προστατευόμενου ακινήτου.

στ. Να υιοθετήσει πολιτική ολοκληρωμένης προστασίας, η οποία: i) θα τοποθετεί την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς μεταξύ των ουσιαστικών στόχων του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού και θα εξασφαλίζει ότι η επιταγή αυτή θα ληφθεί υπόψη στα διάφορα στάδια της εκπόνησης ρυθμιστικών σχεδίων και στις διαδικασίες έγκρισης εργασιών, ii) θα προωθεί προγράμματα αναστήλωσης και συντήρησης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, iii) θα καθιστά τη συντήρηση, την αναβίωση και την ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, σημαντικότατο στοιχείο της πολιτιστικής, περιβαλλοντολογικής και χωροταξικής πολιτικής, iv) θα ευνοεί, όταν υπάρχει δυνατότητα, και στα πλαίσια των διαδικασιών του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, τη συντήρηση και τη χρησιμοποίηση των κτιρίων εκείνων των οποίων η σπουδαιότητα δεν δικαιολογεί την προστασία που παρέχεται από την παρούσα Σύμβαση αλλά τα οποία αποτελούν αξιόλογο συμπληρωματικό μέρος για το αστικό ή το αγροτικό περιβάλλον ή για την ποιότητα ζωής (π.χ. μειοψηφία σε απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας θεώρησε ότι η προσβαλλόμενη διοικητική πράξη δεν αιτιολογείται νομίμως για το λόγο ότι δεν

ερευνήθηκε η δυνατότητα κηρύξεως του παρεμβαλλόμενου μεταξύ διατηρητέων μνημείων κτίσματος ως κτιρίου συνοδείας των διατηρητέων μνημείων[7]), ν) θα ενθαρρύνει την εφαρμογή και την ανάπτυξη των παραδοσιακών τεχνικών και υλικών, απαραίτητες για το μέλλον της πολιτιστικής κληρονομιάς.

ζ. Με σεβασμό του αρχιτεκτονικού και ιστορικού χαρακτήρα της πολιτιστικής κληρονομιάς, να ενθαρρύνει τη χρήση των προστατευόμενων ακινήτων, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της σύγχρονης ζωής και την προσαρμογή, όταν είναι δυνατό, παλιών κτιρίων για νέες χρήσεις, πράγμα που συνδέεται με την παρατήρηση ότι στις ρυθμίσεις της Σύμβασης, που αποτέλεσαν συνέχεια της Χάρτας της Βενετίας του 1964 και της Διακήρυξης του Άμστερνταμ του 1975 στο ζήτημα της διατήρησης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, διαπιστώνεται η ανάγκη να ενσωματωθεί η διατήρηση στην πολεοδομία, να προστατευθούν τα ιστορικά σύνολα και το περιβάλλον τους και να ενταχθεί η κληρονομιά στην οικονομική και κοινωνική ζωή κάθε χώρας, με την προσαρμογή των χρήσεων των διατηρητέων μνημείων[8].

η. Να ενημερώσει την κοινή γνώμη για την αξία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς ως στοιχείου της πολιτιστικής ταυτότητας αλλά και ως πηγής έμπνευσης και δημιουργικότητας, για τις σύγχρονες και μελλοντικές γενιές καθώς και να προωθήσει, για αυτό το σκοπό, πολιτική πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης, με τη βοήθεια κυρίως των σύγχρονων μέσων επικοινωνίας και διαφήμισης, σκοπεύοντας ιδιαίτερα: i. στην αφύπνιση ή στην αύξηση της ευαισθησίας του κοινού, από τη σχολική ηλικία, στα θέματα προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, στην ποιότητα του δομημένου περιβάλλοντος και της αρχιτεκτονικής έκφρασης, ii. στο να καταστήσει εμφανή την ενότητα της πολιτιστικής κληρονομιάς και τους δεσμούς που υπάρχουν ανάμεσα στην αρχιτεκτονική, τις τέχνες, τις λαϊκές παραδόσεις και τους τρόπους ζωής, είτε αυτά είναι σε ευρωπαϊκό επίπεδο είτε σε εθνικό ή περιφερειακό.

θ) Να ανταλλάξει με τους άλλους συμβαλλόμενους πληροφορίες για την πολιτική συντήρησης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και η οποία θα αφορά στοιχεία όπως οι μέθοδοι που υιοθετούνται για την καταγραφή, προστασία και συντήρηση των σχετικών ακινήτων.

Η Σύμβαση εμπεριέχει και μία ρήτρα επικουρικότητας, κατά την οποία οι διατάξεις του κειμένου αυτού δεν επηρεάζουν την εφαρμογή ειδικών διατάξεων, περισσότερο ευνοϊκών για την προστασία των ακινήτων, οι οποίες περιέχονται στη

σύμβαση που αφορά την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, της 16ης Νοεμβρίου 1972, και στην ευρωπαϊκή σύμβαση για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς, της 6ης Μαΐου 1969. Η πρώτη από αυτές τις συμβάσεις έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το ν. 1126/1981 και η δεύτερη με το ν. 1127/1981.

IV. Το ζήτημα της νομοθετικής προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς

Το άρθρο 4 του ν. 1577/1985 «Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός» (ΓΟΚ), όπως ισχύει μετά τη συμπλήρωσή του με το ν. 2831/2000 «Τροποποίηση του ν. 1577/1985 “Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός” και άλλες πολεοδομικές διατάξεις», αποσκοπεί στην προστασία της αρχιτεκτονικής και φυσικής κληρονομιάς. Ειδικότερα, ρυθμίζει τα διατηρητέα κτίρια και τους παραδοσιακούς οικισμούς (αρχιτεκτονική κληρονομιά) και το ευρύτερο φυσικό περιβάλλον τους (φυσική κληρονομιά). Το τελευταίο δεν απαρτίζεται κατ’ αρχήν από πολιτιστικά αγαθά, καθόσον αυτό δεν δημιουργείται από την ανθρώπινη δραστηριότητα αλλά αποτελεί μέρος της φύσης. Αυτό όμως δεν αναιρεί την ενιαία νομοθετική αντιμετώπιση της φυσικής και της πολιτιστικής συνιστώσας του περιβάλλοντος ως αρμονικού συνόλου, όπως συμβαίνει με το ν. 3028/2002 «Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς», ο οποίος αντιμετωπίζει ενιαία τα μνημεία και το φυσικό χώρο που τα περιβάλλει.

Για τη διατήρηση και ανάδειξη της ιδιαίτερης ιστορικής, πολεοδομικής, αρχιτεκτονικής, λαογραφικής, κοινωνικής και αισθητικής φυσιογνωμίας ορισμένων οικισμών ή χώρων μπορεί να αποδίδεται ο χαρακτηρισμός των παραδοσιακών συνόλων και των περιοχών που έχουν ανάγκη από ιδιαίτερη προστασία, ενώ ο ίδιος σκοπός εξυπηρετείται με το χαρακτηρισμό κτιρίων ή τμημάτων τους ως διατηρητέων.

Κατά το άρθρο 2 του πολιτιστικού ν. 3028/2002 ως νεότερα μνημεία, κατά αντιδιαστολή προς τα αρχαία μνημεία ή αρχαία, νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που είναι μεταγενέστερα του 1830 και των οποίων η προστασία επιβάλλεται λόγω της

ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους. Ειδικότερα, το άρθρο 6 εκλαμβάνει τα ακίνητα μνημεία ως τα νεότερα πολιτιστικά αγαθά, χαρακτηριζόμενα ως μνημεία λόγω της αρχιτεκτονικής, πολεοδομικής, κοινωνικής, εθνολογικής, λαογραφικής, τεχνικής, βιομηχανικής ή εν γένει ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους, και τα διαχωρίζει σε προγενέστερα των εκάστοτε τελευταίων 100 ετών και σε εκείνα που ανάγονται στην περίοδο αυτή.

Ως τη θέσπιση αυτού του νόμου εφαρμόζονταν οι διατάξεις του ν. 1469/1950 «Περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενέστερων του 1830», προκειμένου να ενταχθούν σε μία ειδική κατηγορία διατηρητέων κτίρια, επειδή αποτελούσαν «έργα τέχνης, χρήζοντα ειδικής προστασίας» ή επειδή είχαν «ιστορική σπουδαιότητα». Στο πλαίσιο αυτό ερμηνευόταν ότι έργα τέχνης θεωρούνται τα οικοδομήματα που συγκεντρώνουν τα ιδιαίτερα εκείνα στοιχεία, τα οποία προσδίδουν σε αυτά το χαρακτήρα έργου τέχνης, δηλαδή ανθρώπινα δημιουργήματα με καλλιτεχνική ιδιαιτερότητα, που προκαλεί στο θεατή αισθητική απόλαυση. Επίσης, θεωρούνταν ότι στα οικοδομήματα ή κτίσματα που έχουν ιστορική σπουδαιότητα υπάγονται εκείνα που συνδέονται κατ' αρχήν με σπουδαίο ιστορικό γεγονός ή με προσωπικότητα του ιστορικού βίου, χωρίς όμως να αποκλείεται να υπαχθούν στην κατηγορία αυτή και οικοδομήματα που έχουν σπουδαιότητα για την ιστορία της αρχιτεκτονικής. Στην τελευταία περίπτωση πρέπει να συντρέχει οπωσδήποτε και η προϋπόθεση της ιδιαίτερης καλλιτεχνικής αξίας του έργου, υπό την έννοια που προεκτέθηκε για την κατηγορία των προαναφερθέντων έργων τέχνης. Μάλιστα, υποστηρίζεται ότι πρέπει να αναγνωριστεί ευρύτερη έννοια στον όρο «ιστορική σπουδαιότητα» έναντι του όρου «ιστορική αξία», ο οποίος σχετίζεται περισσότερο με την υλική αξία του πράγματος, όπως είναι π.χ. τα αρχοντικά^[9].

Επομένως, ένας οικισμός ή ένα κτίριο χρονολογούμενο ως ύστερο του 1830 μπορεί να προστατεύεται κατά το ΓΟΚ, εφόσον επιδιώκεται η διατήρηση και ανάδειξη της ιδιαίτερης ιστορικής, πολεοδομικής, αρχιτεκτονικής, λαογραφικής, κοινωνικής και αισθητικής φυσιογνωμίας του. Παράλληλα, είναι δυνατό να υπαχθεί και στο καθεστώς του πολιτιστικού νόμου (του ν. 1469/1950 προηγουμένως), εφόσον θεωρηθεί ως μνημείο λόγω της ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας του. Επιπλέον, είναι αξιοσημείωτο ότι, σε περίπτωση που ως διατηρητέο χαρακτηριστεί τμήμα του ακινήτου, π.χ. οι όψεις του, με το ένα νομοθετικό καθεστώς

δεν αναιρεί τη δυνατότητα μεταγενέστερου χαρακτηρισμού του συνόλου του ίδιου κτιρίου με το άλλο καθεστώς. Παρατηρείται ότι θα μπορούσε να υποστηριχθεί η δυνατότητα συμπληρωματικής εφαρμογής των δύο αυτών νόμων για αυτήν την κατηγορία ακινήτων, εφόσον θα μπορούσε να προστατεύσει αποτελεσματικά το εκάστοτε πολιτιστικό αγαθό[10].

Τα τελευταία χρόνια, λόγω της ευρύτητας της διατυπώσεως του άρθρου 4 του ΓΟΚ, η μεγάλη πλειονότητα των χαρακτηρισμών διατηρητέων έγινε σύμφωνα με το νόμο αυτό[11] και όχι σύμφωνα με το ν. 1469/1950. Αν όμως πρόκειται για αγαθό παλαιότερο του 1830, τότε αποτελεί αρχείο μνημείο και εφαρμοστέος είναι μόνο ο ν. 3028/2002, καθώς τα αρχαία ακίνητα μνημεία προστατεύονται και ρυθμίζονται αποκλειστικά από το νομοθέτημα αυτό, όπως ισχύει.

Η παράλληλη εφαρμογή των δύο διαφορετικών καθεστώτων, τα οποία προβλέπουν διαφορετική διαδικασία και αρμοδιότητα, αναδεικνύει το ευρύτερης σπουδαιότητας ζήτημα της διοικητικής πρακτικής για τη διαχείριση των πολιτιστικών αγαθών. Έχουν προκληθεί πολλές προστριβές και έριδες μεταξύ των συντρεχόντως αρμόδιων Υπουργείων, κυρίως του Υπουργείου Πολιτισμού και του ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.. Αυτές σε πολλές περιπτώσεις είχαν ως συνέπεια, εκτός των άλλων, ότι δεν προστατεύθηκαν αποτελεσματικά τα εκάστοτε πολιτιστικά αγαθά[12].

Σχετικό είναι και το ζήτημα της δυνατότητας επιβολής υποχρέωσης ανακατασκευής κτιρίου που έχει χαρακτηριστεί ως διατηρητέο από το Υπουργείο Πολιτισμού. Οι διατάξεις του άρθρου 4 του ΓΟΚ δεν μπορούν να έχουν ανάλογη εφαρμογή και στα διατηρητέα της εξεταζόμενης κατηγορίας, αφού δεν υπάρχει ομοιότητα μεταξύ των δύο ρυθμίσεων. Μάλιστα, το Υπουργείο αυτό λόγω έλλειψης νομοθετικού πλαισίου αδυνατεί να υποχρεώσει ιδιοκτήτη ακινήτου που όχι μόνο έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο σύμφωνα με το ν. 1469/1950 αλλά και με το ν. 2039/1992, δηλαδή που έχει χαρακτηριστεί σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γρανάδας ως μνημείο που χρειάζεται προστασία, να ανακατασκευάσει τούτο, σε περίπτωση καταστροφής του[13].

Με τον ισχύοντα πλέον πολιτιστικό νόμο, αν ένα ακίνητο μνημείο μεταγενέστερο του 1453 είναι έτοιμο να καταρρεύσει και η ετοιμορροπία οφείλεται σε πράξη ή παράλειψη του ιδιοκτήτη, επιτρέπεται να ανεγερθεί στη θέση του νέα

οικοδομή αλλά η οικοδόμηση υπόκειται σε αυστηρούς περιορισμούς[14]. Τέλος, σε οικισμούς, όπως η Ύδρα, οι οποίοι έχουν χαρακτηριστεί παράλληλα ως έχοντες μνημειακό χαρακτήρα και ως παραδοσιακοί, δεσπόζων είναι, κατά τις παρ. 1 και 6 του άρθρου 24 του Συντάγματος, ο πρώτος, ενώ οι διατάξεις περί παραδοσιακών οικισμών εφαρμόζονται μόνο κατά το μέτρο που εναρμονίζονται προς την προστασία του μνημειακού χαρακτήρα του οικισμού[15].

V. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Από όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως, συνιστάται ο περαιτέρω εκσυγχρονισμός της κείμενης νομοθεσίας που αφορά τα παραδοσιακά πολιτιστικά αγαθά. Για παράδειγμα, είναι σκόπιμο να καλυφθεί το *vacuum legis*, έτσι ώστε να είναι δυνατό να επιβληθεί η υποχρέωση του ιδιοκτήτη κτιρίου που έχει χαρακτηριστεί ως διατηρητέο από το Υπουργείο Πολιτισμού να το ανακατασκευάσει, σε περίπτωση που αυτό καταρρεύσει ή κατεδαφιστεί. Γενικότερα, τίθεται ζήτημα σύγκλισης της νομοθεσίας και της νομολογίας αφενός για τα διατηρητέα κατά το ΓΟΚ και αφετέρου για εκείνα κατά την πολιτιστική νομοθεσία, όπως και απλούστευσης των διοικητικών διαδικασιών.

[1] Βλ. Α. Μανιάτη, Εισαγωγή στο Σεμινάριο Κοινωνικών Επιστημών, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2006, σ. 144 επ., ιδίως σ. 144-145.

[2] Ευ. Βενιζέλος, Σύνταγμα της Ελλάδας 2001. Συνοπτικά σχόλια στις αναθεωρημένες διατάξεις του Συντάγματος 1975/1996/2001, Εφημερίδα «Τα Νέα», σ. 18.

[3] Βλ. Γ. Παπαδημητρίου, Πρόλογος, σ. 11-14, ιδίως σ. 11, στο έργο: Γ. Θεοδόση, Η ελευθερία της τέχνης, Εκδόσεις Καστανιώτη 2000.

[4] Ευ. Δωρής, Το δίκαιον των αρχαιοτήτων. Νομοθεσία-Νομολογία-Ερμηνεία, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήναι-Κομοτηνή 1985, σ. 31.

[5] Δ. Χριστοφιλόπουλος, Πολιτιστικό Δίκαιο. Προστασία Πολιτιστικών Αγαθών, Δίκαιο & Οικονομία, Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2005, σ. 87-88.

[6] Σ.Ε. 2231/2006.

[7] Κατά την παρ. 4 του άρθρου 10 της Σύμβασης της Γρανάδας, Σ.Ε. 2231/2006.

[8] Σ.Ε. 1100/2005.

[9] Ευ. Δωρής, όπ.π. (σημ. 4), σ. 332.

[10] Δ. Χριστοφιλόπουλος, όπ.π. (σημ. 5), σ. 90.

[11] Α. Παπαπετρόπουλος, Παραδοσιακοί οικισμοί και πολιτιστικό περιβάλλον, σ. 527-550, στο έργο: Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημοσίου Δικαίου, Η πολιτιστική κληρονομιά και το δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2004, σ. 535.

[12] Δ. Χριστοφιλόπουλος, όπ.π. (σημ. 5), σ. 90.

[13] Γνωμ. Ν.Σ.Κ. 36/2002.

[14] Βλ. την εισηγητική έκθεση του ν. 3028/2002, στο έργο: Π. Σκουρής-Ε. Τροβά, Προστασία αρχαιοτήτων και πολιτιστικής κληρονομιάς (ν. 3028/2002), Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2003.

[15] 175/2007 της Επιτροπής Αναστολών Σ.Ε..